

PASSADA LA RATLLA

LES MEMÒRIES DE CARLES PI-SUNYER

Carles Pi-Sunyer, alcalde de Barcelona des del 1934 fins a la guerra, va desitjar que, en morir, el seu cos fos traslladat a Barcelona. Va morir a Caracas el març del 1971 i la seva voluntat manifesta no va poder ser acomplerta degut a les circumstàncies. Quasi cinc anys després ens arriba una part de les seves memòries, editada a Mèxic; en versió castellana destinada al públic de l'Amèrica Llatina, *La República y la guerra. Memorias de un político catalán*, que, segons consta al llibre, l'autor mateix traduí de l'original català. És un volum de més de sis-cents cinquanta pàgines dedicat al període que indica el títol i és un dels deu de memòries que, entre altres textos, va deixar escrits Carles Pi-Sunyer. La cadena de fets evocats en aquest llibre s'inicia el 12 d'abril del 1931, amb la proclamació de la República, i acaba el 5 de febrer del 1939, quan l'autor va passar la frontera cap a l'exili, el mateix dia que la passaven Manuel Azaña i altres personalitats. D'aquest llarg període, de vida intensa i trasbalsada al nostre país, Carles Pi-Sunyer va ser-ne testimoni de valor a causa de la diversitat de càrrecs que va ocupar. Pocs persones poden haver estat més ben situades —i de manera quasi ininterrompuda— per a tenir una visió de conjunt de l'evolució dels fets en aquell període agitat. En conjunt, però, l'autor els evoca quasi sempre limitant-se a la seva observació directa personal, a les situacions que va viure. Per a les noves generacions, tan mancades d'informació sobre l'època de la qual tracta *La República y la guerra*, aquest llibre ha de tenir un gran interès. Hi trobaran la versió d'un protagonista i justament d'un protagonista serà i equànime que no es deixa dur, no ja pel fanatisme, puix que no el sentia, sinó ni tan sols per l'apassionament que podria dur-lo a tergiversar la veritat. El lector hi veurà, tot seguint les activitats personals de l'autor, les escenes de la proclamació de la República a Barcelona, el pas de Pi-Sunyer d'Acció Catalana a Esquerra Republicana de Catalunya, la seva gestió com a diputat a les Corts Constituents, que van aprovar l'Estatut d'autonomia de Catalunya; com a Director General de Comerç en un ministeri d'Economia dirigit per Marcel·lí Domingo —càrrec en el qual Pi-Sunyer succeïa Manuel Reventós, que l'havia exercit amb el ministre Lluís Nicolau d'Oliver—; com a diputat al Parlament català, que —com ens recorda Pi-Sunyer— era el primer que es reunia després de més de dos segles; com a conseller d'Hisenda de la Generalitat; en la discussió de l'Estatut d'autonomia, llarga i acalorada, a les Corts de la República; als treballs de la Comissió Mixta per al traspàs de serveis; com a ministre de Treball de la República, i com a alcalde de Barcelona. Destacats com són aquests càrrecs, qui els ocupa està lligat a una sèrie de personalitats en actuï en la vida pública, a diversos nivells; de tots ens en dona notícia Carles Pi-Sunyer. La informació sobre els regidors del seu ajuntament recorda una nota de referències amb la valoració del personal. Hi ha poques males notes. On aquestes memòries adquireixen patetisme especial és en arribar a la guerra, però on tenen més valor documental és als capítols destinats a explicar la gestió administrativa de l'autor. — VICENÇ RIERA LLORCA.

DIA RERA DIA

VINT-I-CINC ANYS DE «VÍCTOR CATALÀ»

Com tothom sap, el premi Víctor Català va ser fundat el 1953 per Josep M. Cruzet i en certa manera era, com també s'ha dit, la continuïtat d'un altre premi, el Narcís Oller, que seguia el seu camí incorporat als Jocs Florals de la diàspora. El nom de Víctor Català en el lloc de Narcís Oller era adequadíssim, si pensem que Víctor Català ha escrit unes narracions curtes absolutament exemplars, potser igualades per algun escriptor d'aquest món, però mai superades. Tants anys fa del «Víctor Català» com de les nits de Santa Llúcia, si no m'equivoco, i trobo que està molt bé que un escriptor de tanta lucidesa com Víctor Català vagi unit a la invocació de Santa Llúcia.

Aquest any, com tants d'altres, val a dir-ho, els jurats del «Víctor Català» no vam haver de fer declaracions ploraneres, vam poder dir —i ho podem demostrar a qui en dubti— que ens dolia no poder concedir quatre premis. Va prevaler l'obra madura, extensa, d'un rigor i d'una riquesa de llenguatge poc comuns, de Xavier Romeu *La mort en punt*. Efectivament, són obres fetes i plenes de qualitats les d'Antoni Mus i de Josep Elias. La de Mus, que ja ha publicat un volum de contes titulat *Diàfora*, excellia en un vivíssim verb, àgil i agressiu del millor mallorquí de la plana, expressiu d'una visió del món terrible i dolorosa, vorejant sempre el sarcasme; la d'Elias, l'obra original, absolutament intraduïble d'un poeta; la de Quim Monzó, l'obra d'un home realment i deliberadament jove, amb totes les temptacions d'una prosa nova i abrupta.

Els elogis dels finalistes no són pas de compensació; és l'expressió del sentir del jurat en pes que es dolia de no tenir més premis per donar i va anar deixant amb recança pel camí aquells llibres que no podia votar fins al final. El vot per a Xavier Romeu va ser, però, d'absoluta majoria. Xavier Romeu ja no és un jove que promet. No ha estat un home de premis de precocitat i ha anat treballant sense defallença ni pausa demostrant, amb papers clars —al teatre, a les revistes—, el seu progressiu domini de la llengua, i sobretot, que té moltes coses a dir. I si bé és cert que cal donar la benvinguda als formalistes —com hem de fer presa a la realitat si no és a través de la forma?—, també ho és que el plet de la nostra existència —com diria Joan Argenté, un altre guanyador de la festa— és tan urgent que no ens podem permetre frívoles evanescències de subconscients genèrics. La concreció, la immediatesa és per nosaltres una qüestió de vida o mort.

La mort en punt és el títol de l'obra de Xavier Romeu. I m'apresso a dir, contra els distrets superficials, que la invocació de la mort ha estat sempre un signe de rebellió, d'invocació a la vida. Vet aquí, doncs, un títol, una obra i un escriptor dignes i adequats per al «Víctor Català» d'enguany. — MARIA-AURELIA CAPMANY.

PUNT I SEGUIT

EL «CALENDARI DELS PAGESOS» TORNA ELL TOT SOL

Tinc a la vista una petita però detallada reproducció fotogràfica de la portada d'un exemplar històric del popular *Calendari dels pagesos*. Es tracta, en aquesta reproducció, del número corresponent a l'any 1940, imprès a Barcelona («Imprenta Elzeviriana y Libreria Camí, Joaquín Costa, 64») el setembre del 1939, Any de la Victòria. A dalt de tot de la portada diu: «Any 70 de sa publicació». El peu d'impremta i l'adreça surten escrits en castellà perquè amb molt bon cop d'ull els editors degueren considerar que aquesta mesura (dictada pel nou ordre establert o bé aconsellada per la prudència) donant un caràcter mínimament bilingüe al «Calendari», ja feia el seu fet en aquelles circumstàncies, i qui dia passa any empeny. Tanmateix, ai las!, com prou gràficament indica una creu al damunt de la fotografia esmentada, el *Calendari dels pagesos* desaparegué i es convertí en el *Calendario de los payeses*. I així ha durat trenta-cinc anys.

Perquè enguany, o sigui en l'any bixest de 1976, tornem a tenir *Calendari dels pagesos*, amb data d'octubre de 1975, en l'any 115 de la seva publicació. Ha tornat tot sol, però d'un ben llarg viatge. El nostre viatge. Jo no sé, i tant se val, si algú l'ha empès a tornar, si algun fet concret ha determinat que es produís aquest gest tan decisiu, només comparable, en transcendència, a la vida i a la mort. Ara entre nosaltres els fets van així, i estem, doncs, de retorns i de noves naixences. Tornen festes, tornen prestigis i admiracions; tornen noms a biblioteques, a ciutats i viles; tornen també adolescents que de nens havien perdut la llengua, i torna un calendari, una petita obra popular, venerable i catalana que era morta. És la força de la raó i és el pes de la vida.

El *Calendari dels pagesos del Principat de Catalunya* havia sortit en català des de l'any 1861, cinc anys després que el prestigiós *Calendari del pagès* i a no massa distància dels primers calendaris, almanacs anuals o «pronòstics» que havien aparegut als inicis de la Renaixença. El calendari havia travessat totes les èpoques i havia sortit indemne de totes les vicissituds de la vida pública. No se li podien trobar referències polítiques discutibles (és un dir!) i en tot cas no li mancava —ni li manca en aquesta nova sortida genuïna— la llicència eclesiàstica. Fins i tot en la parla popular d'aquests calendaris en deien «parenòstics», i qui sap amb quina oportuna inconsciència batejaven, així, un producte que afegia el càlcul astronòmic i el còmput eclesiàstic... Res no hi valgué, però, davant una política que volia arrencar l'arbre amb l'arrel i tot, i el calendari fou obligat a canviar de llengua. Això indica la creu al damunt d'una fotografia: la supressió, en aquells llargs anys, d'una de tantes publicacions periòdiques en català, aquesta tan senzilla i casolana, i a la qual avui, com a un fèlix domèstic, hem de donar la benvinguda com si fos de nou en nou.

JOAN TRIADU